

Іващенко Віта Олександрівна, професор
кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ І ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Одним із деструктивних явищ сучасного українського суспільства є корупція. Вона набула системного характеру, проникнувши до всіх сфер суспільного життя. Тому було прийняте спеціальне антикорупційне законодавство, яке запровадило заходи щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням.

Так, Закон України «Про запобігання корупції» у ст. 1 «Визначення термінів» передбачив окремі поняття - «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією». Корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [1]. Також документ закріпив систему заходів запобігання зазначеним правопорушенням.

Мова йде про обмеження щодо використання службових повноважень, одержання подарунків, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб та ін.

Зокрема, суб'єктам, на яких поширюється дія Закону «Про запобігання корупції», забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах (ст. 22). Закон закріпив алгоритм дій для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, а також виявлення їх у своєму службовому приміщенні чи отримання.

У разі порушення зазначених заборон встановлена відповідальність. Наприклад, кримінальна відповідальність передбачена за такі корупційні злочини як зловживання владою або службовим

становищем, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, незаконне збагачення.

Як зазначалося, для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб встановлені обмеження щодо одержання подарунків. Категорично заборонено вимагати, просити, одержувати подарунки у зв'язку із здійсненням діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також від підпорядкованих осіб.

Закон лише дозволяє приймати подарунки, які відповідають загальновизначеним уявленням про гостинність, крім випадків зазначених вище, якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки. Звернемо увагу, що обмеження щодо вартості подарунків не поширюються на подарунки близьких осіб та ті, що одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, виграші, призи, премії, бонуси.

Законодавство також містить обмеження для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Мова йде про заборону займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку. Дозволяється займатися викладацькою, науковою, творчою діяльністю, медичною практикою, інструкторською та суддівською практикою зі спорту.

Порушення встановлених обмежень щодо одержання подарунків, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності передбачає настання адміністративної відповідальності.

Більшості з переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, також заборонено мати у прямому підпорядкуванні близьких осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Крім того, особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, після припинення такої діяльності заборонено протягом року укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами-підприємцями, якщо вони протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування

здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності зазначених суб'єктів. Також заборонено розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала відома у зв'язку з виконанням службових повноважень. Протягом року з дня припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, заборонено представляти інтереси будь-якої особи у справах, в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому особа працювала на момент припинення зазначеної діяльності.

Законодавство передбачило також інші запобіжні антикорупційні заходи. Серед них - фінансовий контроль; заборона на одержання пільг, послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування; спеціальна перевірка; антикорупційна експертиза.

Проте на практиці нормативно закріплені заходи запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням не дають бажаного результату. Створюється також враження про неефективність, недовіру та штучність створених спеціальних антикорупційних органів. Показовим є той факт, що значних масштабів корупція набула саме в органах державної влади та місцевого самоврядування, судових та правоохоронних органах. При цьому переважна більшість корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень залишаються латентними.

У той же час, зростання масштабів і небезпеки корупції обумовлює необхідність глобальної реакції. Одним із пріоритетів для суспільства і держави має стати розв'язання саме цієї проблеми. У цьому напрямку, принаймні, необхідно прийняти базовий документ у сфері антикорупційної політики - Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки, на основі якої мають здійснюватися заходи запобігання корупційним правопорушенням [2].

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-УІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Проект Закону про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки. ШБ: БЬр://ц4.с1.габа^оу.иа/рі^отеь2/теЬргос4_1?р13511=63942.